

חולין זף כ -כב,א

סיכום גפ"ת

kobi.tora@gmail.com

סיכום הדרה

נושאים שבדף: מליקה ושחיטה. נשברה המפרקת. עיקור. שחיטה לעוף מן התורה.

זף כ

ההבדלים בין מליקה לשחיטה, א. שחיטה מצידי הצואר, כשרה¹. מליקה פסולה. ב. שחיטה בעורף, פסולה². מליקה³, כשרה כך צורתה. ג. שחיטה בצואר⁴, כשרה כך צורתה. מליקה בצואר פסולה. כל העורף כשר למליקה, כל הצואר כשר לשחיטה.

מבארת הגמ' "עורף" אין הכוונה מאחורי הפנים, אלא מאחורי הצואר, **ובלשון התורה** נקרא "מול ערפו". **ומבואר בברייתא** "ממול ערפו" היינו מול הרואה את העורף, **והכוונה** כנגדו ממה שנאמר "והוא ישב ממולי", והמקום המוגדר "כי פנו אלי ערף ולא פנים".

אמרו בני רבי חייא מצות מליקה, שמזיז הכהן את הסימנים לאחורי העורף ומולקם בלא שבירת השדרה ומפרקת. **ונחלקו** אם כוונת רבי חייא שיכול לעשות כן בלא לשבור את המפרקת והשדרה, אבל מעיקר הדין יש מצווה לחתוך השדרה והמפרקת **או שכוונתו לומר** שחייב להחזיר את הסימנים לאחור ומן הדין מולק בלא לשבור את המפרקת והשדרה. **הוכיחו מדברי המשנה**⁵ שיכול לעשות כן ואין הכרח, שהרי אמרו מולק מהעורף כשר, ואם מדובר באופן שחייב להחזיר את הסימנים הרי שחיטה כשרה כמו מהצדדים שהרי לא נפגם הסכין בשדרה, אלא בהכרח שיכול אם רוצה להחזיר סימנים, והשוחט מהעורף פסול היות ומדובר שלא החזיר. **אמר רבי ינאי** תשובה לדברי רבי חייא מסוף המשנה שאמרו הכשר בשחיטה פסול במליקה וכו', לכאורה למעוטי מחזיר סימנים מאחורי העורף שפסול במליקה וכשר בשחיטה. **אמר רבה בר בר חנה**, המשנה באה למעט שן וציפורן משחיטה, ומליקה היא בציפורן. ודחו שהרי שן וציפורן התמעטו להדיא במשנה לעיל טו, ב⁶. **ביאר רבי ירמיה** שהא למעט מוליך ומביא ממליקה, **ומבארת הגמ'** שבני רבי חייא סברו כשיטה האומרת שמוליך ומביא במליקה פסול.

***** הוספות וביאורי תוספות *****

¹ **ברש"י ד"ה שחיטתו** כשרה, ביאר ששחיטה מהצדדים כשרה לכתחילה, ונכתב בלשון "השוחט" מחמת המליקה. **ובתוד"ה השוחט**, נקטו שניתן לומר שמהצדדים כשר רק בדיעבד אפילו באופן שהחזיר סימנים, שיש לגזור שמא לא יחזיר סימנים ויכול לשבר המפרקת. **ורש"י בסוף ד"ה שחיטתו פסולה** נקט ששחיטה מהצדדים כשרה אפילו בלא החזיר סימנים היות ונשחט כדין בלא חשש שבירת מפרקת.

² **ביאר רש"י** (ד"ה שחיטתו פסולה) ע"פ הגמ' להלן שמדובר שלא החזיר סימנים ואז נטרפה בשבירת המפרקת. **ואין לתמוה** שבכה"ג במליקה כשר, שהרי כך היא צורת המליקה, ונעשה כמי ששוחט ולמעשה נוקב את הוושט, ולא מוגדר כטריפה שהרי זה מעשה השחיטה. **אבל בשוחט** מהעורף אין זו הצורה של שחיטה לכן שבירת המפרקת פוסלת.

³ מולק בעורף כך דינו ונכתב בלשון "המולק" מחמת השוחט מן העורף. רש"י ד"ה מליקתו.

⁴ היינו **תחת הגרון** וכך הם רוב השחיטות. רש"י ד"ה השוחט מן הצואר.

⁵ הראיה מן המשנה גמורה, **בל"ז לשון הש"ס שמסתבר** כמ"ד "אף מחזיר" היות ובדיעבד כל מליקה כשרה. תוס' ד"ה מסתברא.

⁶ **ביאר רש"י** (ד"ה שן וציפורן) נזכר להדיא במשנה חוץ ממגל-קציר, מגירה, שיניים וציפורן והעמידו בגמ' שפסולים במחומר. **הביא רש"י** שיש ביארו שהכוונה לדקדוק מתחילה המשנה שבתלוש כשר בשחיטה ופסול במליקה, **דוחה רש"י ביאורם**, שא"כ מה הענין לשן וציפורן שימעטו ממליקה כל תלוש. ודבר תלוש בכלל לא מוגדר "מליקה פסולה" אלא כלל אינו מליקה, שהרי מליקה צריכה להיות בעצמו של כהן. **עוד שאל רש"י** לפי השיטות שביארו שמתייחס לציפורן תלושה, שאלת הגמ' שהרי למדנו כבר מתייחסת למה שדרשו בתורת כהנים, **ושואל רש"י** שזאת אינה קושיה שהרי הגמ' שואלת על דבר שלמדנו רק אם נזכר במשנה. **תוס' ד"ה לא**, ביארו על קושייתו השניה, שיש ללמוד את הדין בתלוש מדקדוק לשון המשנה בזבחים וע"ז שאלו שהרי כבר למדנו.

שאלו תוס' לדעת רש"י שהכוונה לגבי מחוברין, מה שייך ששן תהיה כשרה למליקה שהרי עבודת מליקה צריכה ימין וכו', ובאמת דקדק לשון רש"י ד"ה לא למעוטי, שנכתב אגב ציפורן באופן של מחובר, ועיין רש"י. **וכן ביארו תוס'** בביאור א. **עוד ביארו** שיתכן ששן כשרה למליקה, ושמאל פסול, כמו שמצאנו לגבי חליצה שאשה גידמת חולצת בשיניה. **דחו תוס'** את הראיה שיתכן שבחלימה ימין רק לכתחילה.

אמר רב כהנא מצוות מליקה שקוצץ בציפורן ויורד בלא הולכה והבאה, **וסבר רבי אבין** שמוליך ומביא יפסול, **ביאר לו רבי ירמיה** כ"ש שמוליך ומביא, ומה שאמרו שזו מצות מליקה הכוונה אף בלא מוליך ומביא מועיל למליקה.

אמר רבי ירמיה בשם שמואל כל מקום⁷ בצואר העוף שכשר לשחיטה, כנגדו בעורף כשר למליקה. **זקדקו** שאם יש מקום הפסול לשחיטה כנגדו יהיה פסול למליקה, **מבארת הגמ'** שלא שייך לומר שבא למעט "עיקור"⁸, היינו שנפסלת השחיטה באופן שנעקר אחד מהסימנים קודם סיום השחיטה, **שהרי רמי בר יחזקאל** אמר שבעוף אין עיקור. **אלא ביאר ר"פ** בא למעט ראש, ואמנם התורה "מול עורפו" אבל היה צד לרבות שיפוי הראש שהתחיל שם למלוק⁹ וירד למטה, כאן אמר שמואל שמליקה זו פסולה, **כדברי ר"ה בשם רב אסי** שהגרים שלישי ושחט שני שלישי, פסול, וכך כאמור יהיה במליקה.

אמר רב אחא בנו של רבא לרב אשי, דינו של רמי בר יחזקאל שאין פסול עיקור בעוף זה רק **למ"ד** שסבר שמן התורה אין שחיטה לעוף¹⁰ **ורק חכמים** הצריכו שחיטה והם אמרו שאין עיקור. **אבל למ"ד** יש שחיטה לעוף מהתורה¹¹, יש עיקור. **אמר לו רב אשי** שמסברא היה נראה הפוך, אם יש שחיטה לעוף מן התורה, כך נלמדה ההלכה שאין עיקור בעוף, אפילו אם למדו מבהמה, לגבי עיקור לא למדו. אבל אם שחיטה בעוף היא תקנת חכמים הרי למדו מבהמה לגבי כל הדינים.

אמר רבינא שאמר לו רבין בר קיסני, דינו של רמי בר יחזקאל שאין עיקור בעוף¹², דווקא במליקה¹³ אבל בשחיטה יש עיקור. **ומבארת הגמ'** שרבי ירמיה בשם שמואל שאמר שכל הצואר כשר לשחיטה וכנגדו בעורף למליקה, וכן לגבי פסול, חולק על רבין בר קיסני, שהרי צריך לצאת שאם יש פסול עיקור בשחיטה יש אף במליקה.

אמר זעירי, בהמה שנשברה מפרקתה ורוב הבשר הנמצא על המפרקת נחתך ביחד עם המפרקת, הרי היא נבלה מיד, אפילו הבהמה מפרקת ולא יועיל שישחט עתה, ואף אם ישחט, השחיטה לא תועיל להוציאה מידי נבלות. **ניסה רב חסדא להביא ראיה**, חלק בסכין, העוף נבילה ומטמא בגדים בבית הבליעה¹⁴, ואם נאמר שמפרקת שבורה מוגדר לטריפה, הרי המליקה שווה לשחיטה ויועיל הסכין שלא תטמא טומאת נבילה, ואם נבילה בהכרח כמו זעירי ששבירת המפרקת מגדירה את הבהמה לנבילה. **דוחה הגמ'**, שחיטה מהעורף היא אף לא שחיטה, ולכן אין כאן טרפות כי אם נבילה, **וביאר רב הונא** ששחיטה בעורף הוי פסול "חלדה" שבשעה שהסכין מגיע לסימנים הוא מכוסה¹⁵, וסבר שמוליך ומביא במליקה כשר, ולכן אין הכרח לומר שתחב את הסכין בצורה של זריסה. **ולרבא**, מפני שהוא דורס¹⁶, ולא סבר את הטעם של חלדה, היות ואין זה דומה לנחבה כמו חולדה, שהרי הסכין עצמה גלוי.

שואל רבא על זעירי, אם בשבירת המפרקת כבר נבילה, היתכן שהתורה תאמר למלוק דבר שכבר מת¹⁷. **שאל אבין**, והרי בעולת העוף צריך ניתוק ב' סימנים והעוף מת לאחר סימן אחד, האם התורה אמרה למלוק דבר מת.

***** הוספות וביאורי תוספות *****

⁷ **הדגיש רש"י** (ד"ה אמר שמואל) ששמואל אמר את דינו אך ורק לגבי מקום השחיטה וכנגדו המליקה, ולא עסק בהלכות שחיטה עצמם, שא"כ יש הרבה הלכות חלוקות.

⁸ **לדעת רש"י** מבואר שעיקור הוא טריפה. כך למדו תוס' ד"ה אילימא ברש"י, **ודבריהם** מבוססים על שיטת רש"י לעיל ט, א. והקשו כמה שאלות על רש"י מדוע להכשיר במליקה הרי טריפה גם במליקה פסול. ואמרו שיש נפק"מ לגבי נבלת עוף טהור. ועוד הקשו כמה קושיות. **והביאו את שיטת הבה"ג** שיש הלכה שלא מועיל שחיטה כאשר הסימנים בחוץ, לא מטעם טריפה אלא כך נלמדה ההלכה. וא"כ יש מקום לומר שכך במליקה וכו'. ועי' בדבריהם איך ביארו כמה סוגיות לפי שיטת הבה"ג.

⁹ עשה מיעוט בשיפוי הראש, שאם **עשה הרבה בודאי מליקה פסולה**. רש"י ד"ה והגרים.

¹⁰ **ביארו תוס' ד"ה לא**, שאין לשאול שאם שחיטה לעוף מהתורה איך יתכן שיהיה נבלת עוף טהור, שהרי בכל אופן העוף צריך נחירה, וכאשר עשה שלא כדין יצר נבילה.

¹¹ **כלומר** הלכה למשה מסיני, כמבואר להלן דף כח, א. רש"י ד"ה אבל למ"ד.

¹² **פסק רש"י להלכה** שיש עיקור סימנים בשחיטת עוף ולא כשיטת רמי בר יחזקאל, **והוכיח** ממשנה להלן כח, א. ואם יהיה קשה שיש סתירה במשניות שהרי אף דברי רמי בר יחזקאל ממשנה, **ביאר רש"י** שיהיה תלוי במחלוקת אם יש שחיטה לעוף מן התורה, כמבואר בגמ'. **והיות** ולא הוכרעה ההלכה הרי שבשל תורה הלך אחר המחמיר.

¹³ כדרך שאין במליקה דריסה וחלדה, רש"י ד"ה לא אמרן.

¹⁴ **הטומאה היחידה שיש לנבלת עוף טהור** שמטמא בגדים שלובש האדם בשעה שנמצאת בבית בליעתו, לא בגדים שלבש קודם ולא בגדים שלבש בשעה שהנבילה במעיו. רש"י ד"ה מלק.

¹⁵ **ביאר רש"י** (ד"ה שהוא) שבכל שחיטה העור מתרווח לב' הצדדים והסכין נשאר גלוי, אבל מפרקת ושדרה הם קשים ולא מתרווחים. **בתוס' ד"ה מפני**, אמרו שלשיטת רש"י לא מדובר בסכין רחב. וביארו שניתן להעמיד חלדה אף בסכין רחב, שהרי שוחט הסימנים מלמטה למעלה וההלכה שהשחיטה מלמעלה. **והביאו את שיטת רש"י** בזבחים שמדובר שנעץ את הסכין לאחר הרוב בשר, היות ולא רוצה לחתוך את הבשר, ובשעה שחותך את הסימנים הסכין אינו גלוי. **ודחו ביאור זה לפירוש הסוגיא שלנו** שהרי מדובר שחותך אף את הבשר (לה"א).

¹⁶ שהרי **צורת המליקה** שקוצץ ויורד. רש"י ד"ה מפני.

¹⁷ **עיקר הקושיא** שזעירי אמר שהיא נבילה, אם היה אומר שהיא טריפה כלומר עדיין יש בה חיות אז מועיל המליקה לסימנים כדי למיפק חיותא. רש"י ד"ה הא קשיא לי.

אמר רבא, בנידון של עולת העוף אין זו קושיה, שהרי הבדלת הסימן השני מצד ההלכה של הבדלת הראש מהגוף. ומה שאמרו שאין צריך להבדיל את העור, היות ואין בו כלל הלכה של שחיטה¹⁸.

דף כא

לעצם הקושיה ממליקה לאחר שבירת המפרקת, אמר רבא צריך לומר שצורת המליקה, חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר, ולכן אינה נבילה, ואח"כ חותך סימן ביחד עם הרוב בשר. **ואומרת הגמ'** שרבי זירא שאל את הקושיא הנזכרת את רב אמי¹⁹ וחשב שעה, וענה לו כדברי רבא. וכן מבואר בברייתא מליקת חטאת העוף, חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר, עד שמגיע לקנה או הושט, חותך סימן אחד או רובו ורוב בשר עמו. **ובעולת העוף חותך שניים או רוב שניים. ומבארת הגמ' ששניים לשיטת רבנן** שאמרו שצריך ב' סימנים לגמרי. **ולדעת ראב"ש** רוב שניים מספיק. **וי"א ששיטת הברייתא היא ראב"ש** ואמרו שני סימנים שהם דומים לשניים²⁰.

אמר רב יהודה בשם שמואל, אדם שנשברה מרפקתו יחד עם רוב הבשר מטמא באוהל כמת. **ואמנם** מצאנו שעלי מת בשבירת המפרקת בלא הבדלת רוב הבשר, **ביארה הגמ'** שהיה זקן. **אמר רבי שמואל בר נחמני** בשם ריו"ח, אדם שקרעוהו כדג מטמא באוהל, **ביאר רב שמואל בר יצחק** דווקא אם קרעוהו מגבו, אבל מכריסו כל זמן שמפרכס אינו מטמא באוהל.

אמר שמואל אם חתך בהמה לרוחב או בצואר לגמרי כלומר הפריד לב' חלקים, נבילה. **אמר ר"א** אם ניטל ירך הבהמה ונראה כעין חלל בחיבור לירך, הרי היא נבילה. **ואמר רבא** זה דווקא אם שרובצת רואים את החסרון, אבל אם נשאר חלקי בשר ולא נראה בשעה שרובצת, היא טריפה.

הותזו ראשיהם של הח' שרצים²¹, מטמאים ומה שרואים שהם מפרכסים הרי זה כזנב הלטאה, **מבאר ר"ל** "הותז" הכוונה שנחתכו לגמרי²², **ביאר רבי אסי בשם רבי מני** שהובדל כמו עולת העוף. **הסתפק רבי ירמיה** בדמיון לעולת העוף האם כרבנן שהצריכו להבדיל את כל הסימנים, וא"כ לא חולק על ר"ל, **או** כעולת העוף לראב"ש שמספיק רוב שניים, וא"כ חולק על ר"ל. **אמר לו** שחולק על ר"ל ואמר כעולת העוף לראב"ש. וי"א בצורת הסוגיא, ר"ל אמר הותז ממש, ורבי אסי בשם רבי מני אמר כהבדלת עולת העוף לראב"ש.

המקור למחלוקת רבנן וראב"ש בדיון מליקת ב' הסימנים בעולת העוף, עני שאינו יכול להביא בהמה לחטאת מביא קרבן עולה ויורד, היינו ב' עופות האחד לחטאת והשני לעולה, אבל נמצא שב' העופות הם על חטאו, ואמרה תורה **"ואת השני יעשה עלה כמשפט"**, **ודרשו רבנן**, כמשפט של "חטאת בהמה". **אמנם** היה מקום לומר ש"כמשפט" הכוונה כמו "חטאת העוף", אבל לאחר שאמרה תורה **"והקריבו"**, מבואר שיש חילוק בין עולת העוף לחטאת העוף, וה"כמשפט" **מתייחס ל"חטאת בהמה" ללמד**²³ א. בא מן החולין. ב. קרב ביום. ג. בימין. אמנם נלמד מבהמה ושם מספיק שחיטת רוב סימנים, אבל היות ואמרה תורה **"ומלק והקטיר"** למדו שבהקטרה הראש והגוף נפרדים, כך במליקה עצמה צריך להפריד לגמרי את הסימנים²⁴ ולא מספיק רוב. **ומה שאמרו** "והקריבו" שלא נאמר שלומדים מ"חטאת העוף" ל"עולת העוף" שלא צריך להבדיל לגמרי, ואם נלמד דבר זה מ"מלק והקטיר" היה מקום לומר ש"חטאת העוף" תהיה למעלה כמו "עולת העוף", קמ"ל שלומדים מ"בהמה" כנ"ל.

***** הוספות וביאורי תוספות *****

¹⁸ **מאיך** מיעוט סימנים שנשארו לדעת רבנן צריך להבדילם, היות ויש בהם מעיקרא דין שחיטה.

¹⁹ אמרו תוד"ה כי שלא גורסים רב אסי.

²⁰ **ביאר רש"י** (ד"ה שדומים) לדעת ראב"ש "שניים", היינו רוב להדיא שיהיה נראה לעין, או "רוב שניים" אפילו רוב מצוצמם.

²¹ ביארנו לפי רש"י ד"ה הותזו, **אבל במשמעות רוב הראשונים**, וכן בתוס' לפנינו ד"ה הותזו ראשיהן, מדובר לגבי חיה ועוף.

²² תוס' ד"ה הותזו ממש, **ביארו** שר"ל חולק על זעירי לעיל שאמר שנבילה היא לאחר שנפרד המפרקת ורוב בשר, ר"ל סבר שיחתך לגמרי. (ובודאי תוס' מתאים לשיטתם ד"ה הותזו ראשיהן, שמדובר לגבי חיה.)

²³ **שואל רש"י** (ד"ה ובידו הימנית) מדוע ללמוד מחטאת בהמה, שידרוש שהמשפט נלמד מחטאת העוף, וכל ההלכות הנזכרות ישנם אף בחטאת העוף. **מבאר רש"י** שחולין לא נזכר להדיא בעוף, ולא שייך ללמוד בהיקש מבהמה לחטאת, ומחטאת לעולה שהרי בקודשים דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש.

ותוס' ד"ה כמשפט הסכימו עם דברי רש"י, רק שאלו שא"כ אף הלימוד שיבא מן החולין שהביאו בשלהי הגמ' שנלמד מפר אהרן הרי זה דבר הלמד בהיקש ולא יכול ללמד בהיקש. והאריכו בראיות. וביארו (ועי' מהר"ם ותוס' רא"ש), שנלמד מיתור שאצל פר אהרן לא צריך לכתוב "שלו", שהרי בכל העולות והדברים הנשרפים צריכים להיות מהחולין, ו"שלו" מלמד לכל החטאות.

עוד הוסיפו תוס', אף שעולה אינה נאכלת היה צד לומר ש"והקריבו" מחלק ועולת העוף יכולה לבא לא מן החולין.

²⁴ **אמנם למדו עולת נדבה** מעולת חובה לגבי הבדלה, **ולגבי סמיכה** לא למדו נדבה מחובה, משום ששונה דין סמיכה, ומליקה זה רק גילוי מילתא לעשיית המליקה האיך. תוס' ד"ה כמשפט.

לדעת רבי ישמעאל, "כמשפט" מ"חטאת העוף" שהמליקה היא "מול עורף", **רק היה מקום ללמוד** כשם שבחטאת העוף²⁵ לא מבדיל במליקה²⁶, אף בעולת העוף לא יבדיל, **לכך נאמר** "והקריבו"²⁷, שעולת העוף שונה מחטאת העוף²⁸.

דף כב

לדעת ראב"ש "כמשפט" כ"חטאת העוף" לגבי דין הזאה שאוחז בגוף ומזהה, **ומבארת הגמ'**, כמו שבחטאת העוף הראש מחובר שהרי אינו מבדיל, אף בעולת העוף אין צורך למלוק את הסימנים לגמרי, **אלא** אף בנשאר מיעוט מחובר מועיל להזאת הדם. ו"והקריבו" מלמד שיש חילוק בין עולת עוף לחטאת העוף, שבחטאת מספיק סימן אחד, ובעולה ב' סימנים.

דרשו לעיל: "חטאת בהמה" א. בא מן החולין, המקור **ביאר רב חסדא** מפר אהרן שמביא מ"אשר לו" ולא מציבור ולא ממעשר. ב. קרב ביום, נכתב שלא לצורך שהרי נלמד מכל הקרבנות מ"ביום צוותו"²⁹. ג. בימין כנזכר למדו מ"כמשפט", **שואלת הגמ'** שהרי למדו מרבה בר בר חנה בשם ר"ל, כל מקום שנאמר "אצבע" "כהונה" צריך להיות בימין. **והתנא שלמד** מ"כמשפט" סבר שהיות ובעולת העוף נאמר רק "כהונה" ולא נאמר אצבע היה צד שלא צריך ימין³⁰.

רבי ישמעאל למד עולת העוף מחטת העוף למליקה בעורף, **שאר התנאים ילמדו** במה מצינו³¹ במליקה שהיא "מול עורף".

עיונים ונקודות

בני כמה היו בניו של רבי חייא.

לגבי דין החזרת הסימנים במליקה, הוכיחו מהמשנה לדבני רבי חייא, אח"כ דחה רבי ינאי מסוף המשנה ואמר "יקבלו הרובין את תשובתן", ביאר רש"י (ד"ה יקבלו) הנערים בני רבי חייא. צריך ללבן ולבאר מה הכוונה "רובין", כלפי איזה גיל מוזכר, או לכה"פ לאיזה יחס מדובר. ורש"י כאמור הזכיר "נערים".

לגבי השמירה על בית המקדש כתב הרמב"ם, בהלכות בית הבחירה, (פ"ח ה"ה) וז"ל והיכן היו שומרים בבית אביטנס ובבית המוקד בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות בנויות בצד שערי העזרה והרובין היו שומרים שם. עכ"ל. ובכס"מ שם ביאר משמעות הרובין ע"פ הגמ' בתמיד (כז.). היינו נערים שלא הגיעו לעשות עבודה כגון פחותים מבן יג'. והשיג עליו משנה למלך האיך יתכן שמצוות עשה של שמירת המקדש יניחו לעשות לנערים פחותים מבן יג' שלא בני מצוה נינהו.

וצל"ע בגמ' בסוטה (כו.). רובא שנשא וכו' ואם עסקינן בדין נישואין לכאור' הוא מעל יג' ואגם שרש"י פי' שם בחור, ילד אולם נראה דיותר מגיל יג'. וכן עי' באיכה (פרק ה' פסוק יג') "בחורים טחון נשאו ונערים בעץ יכשלו" ובתרגום על בחורים תירגם רובין וא"כ נראה שהם יותר מנערים ולפי הענין נראה התם דה"נ גדול מיג'.

בערוך בערך "רוב" מתרגם "יועגליון" כלומר צעיר ומביא את המקורות שלעיל. ועיי"ש. מבואר שאין פי' "רובא" גיל זה או אחר אלא ביאורו, "צעיר" וענין צעיר, תלוי ביחס למה מדובר לכן פעמים שיהיה יותר צעיר מיג' ופעמים יותר צעיר מגיל מבוגר ואף למעלה מיג'.

***** הוספות וביאורי תוספות *****

²⁵ **תוס' ד"ה ואינו**, שאלו סתירה בדברי ראב"ש שבסוגיא משמע שלדעתו בחטאת אינו מבדיל, ומולק רק סימן אחד, והביאו מכמה סוגיות שלדעתו אם רוצה מבדיל, **וביאר** שנחלקו אמוראים בדבריו, והאריכו לבאר סוגיות כדברי מי. **עוד הביאו שיטת ר"ת** שבשעת ההזאה באמת לא מבדיל וע"ז אמרה תורה ולא יבדיל, אבל בשעת מיצוי אם רוצה מבדיל.

²⁶ **ביאר רש"י** (ד"ה ואינו מבדיל) שיכול למלוק את כל הסימן אפילו שמספיק "רוב" היות ולכתחילה שוחט את כל הסימן, אף שלמעשה כתוב "לא יבדיל", וא"כ אם עושה מעט יותר מכשרות המליקה הרי "מבדיל". **ותוס' ד"ה ואינו** שאלו שהרי מבואר ששחיטת סימן אחד זה רק בדיעבד, **וביאר** שכיון שבדיעבד מספיק סימן אחד, שייך להגדיר את הסימן השני בתורת הבדלה, למרות שבסיום הסימן הראשון אין לחשוש.

²⁷ **רש"י** (ד"ה והקריבו) **מבאר** שלא ניתן ללמוד ממלק והקטיר, שסובר כרבנן שהם מוקטרים גוף וראש בנפרד. **בתוס' ד"ה ת"ל** (להלן כב, א) ביארו שלא ניתן ללמוד ממלק והקטיר כיון שנצרך לומר למליקה בראשו של מזבח. אלא רבי ישמעאל למד מסברא בעלמא שמול עורף יש להקיש, כמו שלמדו מליקה בבמה מצינו מסברא.

²⁸ את הדינים הנלמדים מבהמה "**חולין**" "**יוס**" ו"**ימין**" למד "זאת התורה לעולה ולמנחה" הוקשו כולם להדדי ולמדו מחטאת, ולמד שאין הבדל בין עולת בהמה לעולת עוף. **ורבנן** סברו שרק בהמה כשלמים ואשם ולכן נזקקו לדרשה של כמשפט. **ותוס' ד"ה מה**, שאלו שהרי אף לרבנן מוכרח מ"ביום צוותו" ללמד שההקרבה רק ביום היא אף לגבי עוף, וא"כ לדבריהם כן משווים עוף לבהמה. **לכך ביארו** שדין "חולין" לא לומדים עוף לבהמה משום שלא שייך בכל הקרבנות, שיש שלא באים דווקא מחולין (עי' גירס' תוס' רא"ש).

²⁹ הפסוק נכתב על עולה ומשמע כל עולה אפילו עולת העוף, ולכן אין לחלק מחמת "ויקריבו". תוס' ד"ה כמשפט.

³⁰ תוס' ד"ה ואידך, הביאו שבמנחות אמרו **שידו הימנית נכתב שלא לצורך**, וביארו שנחלקו האם דבר הנלמד בג"ז אם הוא מלמד **בהיקש**, שהרי ימין לומדים בג"ז ממצורע, ועולת העוף לחטאת העוף זה היקש.

³¹ לא שייך ללמוד מהנאמר בעולה, שהרי צריך את הדרשה לאחיזת הראש. רש"י ד"ה מול.